

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Probleemgestuurd onderwijs

Hofstee, E.

Citation

Hofstee, E. (1998). Probleemgestuurd onderwijs. *Bestuurskundige Berichten*, 13(3), 22-24. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234163>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234163>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Probleemgestuurd onderwijs

E. Hofstee

Sinds januari 1998 is Probleemgestuurd Onderwijs, hierna PGO te noemen, ingevoerd in de propedeuse van bestuurskunde. Maar wat is nu precies PGO en wat zijn de verschillen met regulier onderwijs? Een verslag en enkele kritische noten na een half jaar PGO in het bestuurskunde curriculum.

"PGO is een onderwijsvorm waarin studenten in kleine werkgroepen medeverantwoordelijk worden gemaakt voor het goede verloop van hun eigen leerprocessen. Zij kunnen in deze opzet tot op zekere hoogte zelf de concrete leer- en studieactiviteiten bepalen die nodig zijn om de gestelde onderwijsdoelen te bereiken. Dit gebeurt met name doordat zij een gegeven realistisch vakinhoudelijk probleem moeten analyseren aan de hand van concrete vragen. Deze vragen moeten zij door bestudering van relevant studiemateriaal en toepassing van eerder verworven kennis zelf beantwoorden. Dit alles mondt uit in een gezamenlijk product waarin de verzamelde kennis wordt vastgelegd, verantwoord en gepresenteerd" (blokboek, p. 4).

Met deze alinea introduceerde het departement bestuurskunde in de bijbehorende reader (in het PGO blokboek genaamd) van de cursus inleiding bestuurskunde III deze nieuwe onderwijsvorm bij de studenten. Van de studenten als zowel de docenten werd een totaal andere houding tijdens de werkgroepen verwacht. De docenten moesten hun bemoeienis tot een minimum beperken, terwijl juist de studenten aangaven welke kant ze met het probleem op wilden. Ook lag de nadruk van de te leren stof op een ander vlak. De doelstelling van het onderwijs werd verschoven van cognitieve kennisverwerving naar probleemoplossingvaardigheden en hulpvaardigheden. Met dit laatste bedoelde men onder andere sociale vaardigheden, studievoordigheden,

presentatievaardigheden en tijdmanagementvaardigheden.

Het eerste probleem waarmee de studenten werden 'opgescheept' was de huursubsidiecasus. Aan de hand van vier artikelen in het blokboek moesten de studenten zelf een probleem destilleren en daar een oplossing voor aandragen. De docent mengde zich niet inhoudelijk in de discussie over wat moest gebeuren en welke kant men op moest voor de probleemoplossing. Het was overigens niet de bedoeling dat de studenten 'in het wilde weg' tot een oplossing van het probleem kwamen. Bij elke bijeenkomst waren er twee gespreksleiders, een notulant, twee presentatoren, twee beoordelaars en een evaluator. Daar de hele bijeenkomst in de vorm was van een vergadering moest er dus ook altijd een voorzitter zijn, gespreksleider genaamd, die van tevoren een agenda moest opstellen. Aan het eind van een bijeenkomst werden elke keer de taken verdeeld en moest elke student gericht informatie zoeken over een bepaald onderdeel van het probleem. Deze bijeengehaalde informatie werd dan op de opvolgende bijeenkomst gepresenteerd door twee presentatoren. De informatie hoefde niet alleen uit de bibliotheek te worden verworven, de docenten hadden een map gemaakt waar al veel relevante artikelen in stonden. De gespreksleider en de presentatoren werden beoordeeld door de twee beoordelaars. Een probleem hierbij bleek dat studenten vaak niet kritisch keken naar de te beoordelen personen, iets

wat de docenten niet van tevoren hadden verwacht.

Dit was niet de enige structuur die de docenten hadden ingebouwd. In het blokboek werd de zevensprong aan de studenten geïntroduceerd. "De zevensprong is een methode die speciaal is afgestemd op het werken met probleemtaken. Door op een systematische wijze aan taken te werken is het voor de groepsleden mogelijk om gericht naar een bepaald resultaat toe te werken. Dit resultaat is niet alleen de oplossing van het probleem, maar ook het verwerven van kennis en inzicht van het vakgebied dat onder de loep genomen wordt. Het werken met de zevensprong bestaat uit zeven stappen, die een werkgroep moet nemen om een maximaal leerrendement uit een probleem te halen" (blokboek, p. 9). De zevensprong bestaat uit de volgende stappen:

1. verhelder onduidelijke termen en begrippen,
 2. definieer het probleem,
 3. exploreer het probleem,
 4. orden de ideeën en diep ze op systematische wijze uit,
 5. formuleer leerdoelen,
 6. zoek aanvullende informatie buiten de groep,
 7. synthetiseer en test de nieuwe informatie.
- Zelf heb ik deze zevensprong vaak als een belemmering beschouwd, daar vaak creatieve ideeën werden gespuid voordat dit volgens de zevensprong mogelijk werd gemaakt waardoor die ideeën verloren gingen. Natuurlijk is het goed om gestructureerd met een probleem bezig te zijn maar het moet niet een belemmering worden voor het spuien van creatieve ideeën.

Na zes bijeenkomsten moesten de studenten per werkgroep een presentatie geven aan de andere werkgroepen. Dit was op 6 maart 1998. Het was frappant om te zien hoe elke werkgroep met dezelfde opdracht toch tot een totaal andere oplossing kwam. Sommige oplossingen lagen uiteraard dicht bij elkaar in de buurt, doch geen van de oplossingen was hetzelfde. De presentatie werd gegeven aan de hand

van het werkstuk dat elke werkgroep had geschreven. Voor zowel het werkstuk als de presentatie gaf de jury, bestaande uit de begeleidende docenten, een beoordeling en de winnende werkgroep kreeg een fles champagne.

De daaropvolgende werkgroep begon met een evaluatie van de voorafgaande weken. Tijdens deze evaluatie bleek dat de meeste studenten gematigd enthousiast waren, de docenten zagen het als een doorslaand succes hoewel voor verbetering vatbaar. Er werden enkele kleine verbeteringen aangebracht en de studenten konden beginnen met het volgende probleem: de 1-loket-gedachte in de gemeente Opsterdam. De werkgroep was een commissie die de opdracht had gekregen de 1-loket-gedachte in de gemeente Opsterdam vorm te geven. Ook nu werd weer van de studenten verwacht gebruik te maken van de zevensprong. Op het moment van schrijven is de presentatie hiervan nog niet geweest dus kan ik hier nog niet verder op ingaan.

Een van de grote voordelen van PGO die de docenten noemen is, dat de student veel zelfstandiger te werk gaat. Gedeeltelijk wil ik hierin meegaan, hoewel ik ook een kanttekening wil plaatsen namelijk in hoeverre kun je nog van zelfstandigheid spreken als er wel wordt verwacht dat de bijeenkomsten via een bepaalde structuur verlopen. De druk van de docent om een bepaalde student te stimuleren is beperkter; echter de sociale druk van studenten onderling is ook zeker een beperking van de zelfstandigheid. Misschien een gewenste beperking van de zelfstandigheid, het blijft een beperking. Verder mis ik de beoordeling in een cijfer en de bijbehorende studiepunten. Als PGO de student meer tijd kost dan regulier onderwijs, en in mijn geval is dat zo, dan moet daar ook een waardering in studiepunten tegenover staan. Iets dat nu helaas nog niet zo geregeld is, hoewel daar wel over wordt gesproken, zo heb ik vernomen. Als laatste kanttekening wil ik nog het nut van PGO noemen. De cognitieve

kennisverwerving is verlaagd (zo geven veel studenten aan) en daar zijn andere, voornamelijk vaardigheden, voor in de plaats gekomen. Het is echter de vraag of die vaardigheden, zoals bijvoorbeeld leren vergaderen, wel in een werkgroep moeten worden aangeleerd. De bestuurskunde is een toepassingsgerichte studie dus zijn dergelijke vaardigheden zeker van belang. Toepassingsgerichtheid van de bestuurskunde betekent niet dat bestuurskundigen als zodanig zich met (de praktijk van) de kennistoepassing zouden (moeten) bezighouden. Het gaat in de bestuurskunde om de productie van wetenschappelijke bestuurskennis die toegepast kan worden; niet om de toepassing van die kennis zelf. Toepassen van bestuurskennis is geen wetenschappelijke activiteit. De taak van de toepassingsgerichte bestuurswetenschappen blijft beperkt tot het verwerven van toepasbare,

wetenschappelijke bestuurskennis" (Van Braam 1992: p. 51). Misschien dat PGO toch wel erg naar toepassinggerichtheid neigt in plaats van wetenschappelijk bezig te zijn. Zou het niet veel beter zijn als studenten bestuurskunde zich massaal opgeven voor commissies bij de B.I.L., het bestuur van de B.I.L. of geheel andere bestuursfuncties om die vaardigheden aan te leren?

Literatuurlijst

- Blokboek
- Van Braam, *Filosofie van de bestuurswetenschappen*, 1ste druk, Amersfoort: Academische Uitgeverij Amersfoort B.V., 1992

Eltjo Hofstee

Student bestuurskunde

Van studie, via politiek naar Kilowatturen

R. Wierema

Ongeveer een jaar geleden ging Margriet Niehof mij voor in wat we misschien om kunnen dopen in de rubriek "*Bestuurskundig medewerker van een VVD-Kamerlid*". Een titel die bij de VVD-fractie in de Tweede Kamer bepaalt niet meer uitzonderlijk is. Op dit moment wordt maar liefst 1/3 van de VVD-Kamerleden ondersteund door bestuurskundigen. Voorwaar geen geringe invloed voor een nog betrekkelijk jonge studierichting. In dit artikel wil ik vooral stilstaan bij "hoe het zo gekomen is". Hoe kwam ik aan die studie, hoe verliep deze en hoe ben ik gekomen waar ik nu zit.

Geboren en getogen als echte Jutter in Den Helder besloot ik op 18 jarige leeftijd toch maar niet te kiezen voor een glansrijke loopbaan bij de marine. Dat betekende immers minimaal nog eens 4 jaar in die wereldstad. Nee, het studentenleven lonkte en de brede opzet van de toen nog erg jonge studierichting

bestuurskunde sprak mij erg aan. Vanaf september 1987 liep ik de eerste twee jaar keurig op schema, maar toen werd me duidelijk dat de zes jaar die er toen nog voor de studie beschikbaar was een dergelijk schema niet toestond. De volgende twee jaar werden dus vol overgave gewijd aan studentenvereniging en

allerhande bestuurlijke en/of sportieve activiteiten. Dit nieuwe schema sloot zo veel beter aan dat ik op de dag af 6 jaar na aanvang van mijn studie om 04.15 's ochtends een punt kon zetten achter de laatste regel van mijn scriptie.

Ik kan mij herinneren in die laatste twee jaren wel eens gedacht te hebben "wat leer ik hier nu eigenlijk, behalve logisch nadenken over bestuurlijke problemen? Eigenlijk weet ik niet veel meer dan toen ik begon". In de praktijk van het werkende leven, waar je ook met niet-bestuurskundigen over bestuurlijke zaken praat, bleek het echter anders te liggen: juristen, economen en anderszins monodisciplinair opgeleide personen bleken ineens niet (bestuurskundig) logisch te denken! Deze beroepsgroepen bleken in mijn ogen problemen veel meer uitsluitend vanuit de eigen discipline te bekijken. Op dat moment werd mij duidelijk bestuurskunde een onmiskenbare meerwaarde heeft. Het lijkt een open deur om te zeggen dat het goed is om een probleem vanuit een juridische, economische, politicologische en sociologische invalshoek te bekijken. Wanneer je echter niet de mogelijkheid hebt gehad je verder (gedeeltelijk) te verdiepen in bovengenoemde studierichtingen, kun je in de praktijk veel moeilijker door die open deur. Juist de multidisciplinaire achtergrond maakt bestuurskundigen zo geschikt voor bijvoorbeeld medewerker bij een kamerlid of een fractie in de Tweede Kamer.

Daar kwam ik in april 1996 ook achter toen mijn voorganger, Fries Heinis, ja...ook een bestuurskundige, mij attent maakte op de vacature van persoonlijk medewerker bij VVD-Tweede Kamerlid Johan Remkes. Sinds mijn afstuderen en mijn diensttijd was duidelijk geworden dat één van de conclusies uit mijn eindschrift over de coördinatie van humanitaire hulpverlening door de VN strookte met de werkelijkheid: zonder praktijkervaring behoort je in dat vakgebied niet aan de slag te komen. Waarom het bij mij bijna een jaar geduurd heeft voordat ik daarachter was, is mij tot op de dag van

vandaag niet duidelijk en aangezien ik ook weer niet zo idealistisch was om op de bonnefooi af te reizen en "aldaar" praktijkervaring op te doen, kwam de mogelijkheid in de Tweede Kamer aan de slag te gaan voor mij als geroepen.

Inmiddels ben ik hier nu 2 jaar aan het werk, heb letterlijk tientallen meters stukken verwerkt en een even groot aantal wetsvoorstellen en beleidstrajecten mede beoordeeld. Ze zeggen wel eens dat je na je middelbare school veel weet van een heleboel onderwerpen, dat je na je studie veel weet van één onderwerp en dat je je in je baan nog verder specialiseert. Niets is in mijn geval minder waar. Dat van de middelbare school klopte nog wel, maar na de studie bestuurskunde weet je genoeg van relatief veel onderwerpen en na twee jaar Tweede Kamer weet je genoeg van nog meer onderwerpen. Dat geeft je tevens de mogelijkheid uit te vinden welke terreinen je nu echt interessant vindt.

Bij mij heeft dat nu tot gevolg dat ik per 1 juli een overstap maak naar het energiedistributiebedrijf voor Noordoost Nederland EDON. In het afgelopen half jaar ben ik namelijk redelijk nauw betrokken geweest bij de totstandkoming van de nieuwe elektriciteitwet. Met deze wet wordt de productie en levering van de elektriciteit in de loop van een aantal jaren vrijgemaakt hebt. Hoewel ik mij nooit zo specifiek voor elektriciteit geïnteresseerd heb, spreekt met name de overgang van nutsbedrijven naar een vrije markt mij erg aan. Door de in het wetgevingstraject opgedane contacten bleek vervolgens de overstap naar een functie op het raakvlak van marktpartij EDON en de overheid als toezichthouder op de toekomstige elektriciteitsmarkt mogelijk. Ik krijg nu de kans naast mijn betrokkenheid bij het denkproces over hoe zo'n vrije elektriciteitsmarkt er uit moet komen te zien ook een speler te worden bij de uiteindelijke uitvoering in de praktijk. Van veel oudcollega's hoor ik dat het nooit meer zo gezellig, leuk, interessant en hectisch wordt als bij de VVD-fractie in de Tweede Kamer, maar een leven lang persoonlijk medewerker is ook niet ideaal. In ieder